

MALMÖ HÖGSKOLA

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 13 oktober 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrott och fysisk bidning på idrottsforum.orgLäs mer om svensk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org

Fredagen den 8 oktober i år lade Mikael Londos fram sin doktorsavhandling *Spelet på fältet: Relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritid* vid Malmö högskola. Fakultetsopponent var docent Per Gerrevall, Institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap, Linnéuniversitetet i Växjö. Syftet med avhandlingsprojektet har varit att analysera relationen mellan idrottsundervisningen i gymnasieskolan och idrott som utövas på fritid. Utgångspunkt för analysen är idrottslärares utsagor om undervisningens mål, innehåll, betygsättning och genomförande, samt lärarnas egna erfarenheter inom idrottsfältet i relation till undervisningen, hur undervisningen styrs och planeras, samt vilka förväntningar lärarna har på elevernas kunskaper och uppträdande. Avhandlingens frågeställningar riktas således mot vad lärarna värdesätter i sin undervisning, vad som dominerar och premieras, och mot hur idrottsundervisningen är relaterad till faktorer som präglar idrottsfältet. Vi bad førsteamanuensis Øyvind Førland Standal vid Norges idrettshøgskole om en med våra mått mätt rekordsnabb recension, och han levererade i god tid en närmast oppositionslig värdering av boken. Londos' avhandling, menar vår recensent, är genom det empiriska materialet, och analysen av det, ett nyttigt bidrag till forskningen i området. Han hade dock gärna sett en mer etnografiskt inriktad metod, färre och kortare citat ur intervjuerna, och fylligare teoretiska resonemang.

Skolidrott vs. föreningsidrott

Øyvind Førland Standal

Norges idrettshøgskole, Oslo

Mikael Londos

Spelet på fältet: Relationen mellan ämnet idrott och hälsa i gymnasieskolan och idrott på fritid
256 sidor, hft.

Malmö: Malmö högskola 2010 (Malmö Studies in Educational Sciences No 55, ISSN 1651-4513)
ISBN 978-91-86295-06-6

Som tittelen på denne avhandlingen antyder, tar den opp relasjonen mellom idrett på fritida og skolefaget *Idrott och hälsa* på gymnaset. Først, for å forsøke å klargjøre begrepene: På norsk heter faget *Idrott och hälsa* kroppsøving, men på svensk har kroppsøving enn annen betydning. Som Londos bemerker er kroppsøvingskultur "kännetecknas av kroppsövningar där formerna varierar med i hvilket sammenhang de utføres samt vad ändamålet med dem är? [Det] är vad som är meningsbärande, inte aktiviteten, som avgör vad som ingår i kroppsövningskulturen och som hädanefter för enkelhetens skull kommer att benämnas *idrott*" (s. 21). Delvis er dette et språklig problem mellom norsk og svensk, men språket avslører også at det ikke er enkelt å skille skolefaget *Idrott och hälsa* (kroppsøving), den allmenne bevegelseskultur i samfunnet og idrett som fritidsaktivitet. Selv om skolefaget kroppsøving på mange måter er avgrenset fra fritidssyssele idrett, er det også historiske, kulturelle og strukturelle sammenhenger mellom dem. Det er slike relasjoner denne avhandlingen søker å kartlegge.

Avhandlingen er en monografi med et tradisjonelt oppsett. Metodisk sett er det en intervjuundersøkelse av lærere

på de øverste klasseser i skolen. Londos plasserer seg i et felt som han ser på som kritisk pedagogisk-sosiologisk med særlig inspirasjon fra Pierre Bourdieu. Han går inn i en tradisjon eller retning i idrettspedagogikken som ser med skepsis på ideen om at elevene i kroppsøving vil få en livslang interesse for fysisk aktivitet ved at de får smakebiter av forskjellige aktiviteter. Denne retningen problematiserer plassen konkurranselogikken blir gitt i faget. Idrettens rasjonalitet appellerer ikke til alle elevene, men fungerer snarere frastøtende og demotiverende for mange.

Selv om Londos i delen om bakgrunn og tidligere forskning viser til så vel svensk som internasjonal forskningslitteratur for å ramme inn feltene 'kroppsøving' og 'idrett på fritida', kunne man kanskje ønske en noe mer inngående sammenstilling av tidligere forskning: en mer kritisk diskusjon av hva denne litteraturen sier noe om, og hva den ikke sier noe om. Dette er også tilfelle når Londos presenterer sitt teoretiske utgangspunkt, som er arbeidene til Bourdieu. Innenfor den internasjonale idrettsforskningen, også den idrettspedagogiske, har Bourdieu blitt mye brukt, og en gjennomgang av denne litteraturen kunne vært løftet tydeligere frem i avhandling. Når det er sagt, skal Londos ha kreditt for sin kortfattede og velinformerte presentasjon av Bourdieu.

Den metodiske tilnærmingen er gjort rede for på en bra måte. Londos forklarer i detalj om utvelgelsen av intervjudeltagere, gjennomføring av intervjuene og det analytiske arbeidet. Et spørsmål jeg sitter igjen med er hvorfor studien ikke er utformet som etnografi med en kombinasjon av observasjon og intervjuer? Dette er påfallende av to grunner. For det første refererer Londos mer til etnografisk metodelitteratur enn rene intervjuer. Viktigere er det at en del av hans tolkninger og utsegner i resultatdelen og diskusjonen blir mindre troverdige. For eksempel når han diskuterer hvordan lærernes idrettshabitus og kroppslige kapital fungerer og blir utnyttet i undervisningen ville studien hatt større kraft om den ikke bare var baserte på hva lærerne sier, men også hva de faktisk gjør i undervisningen sin. Hvor mye kan man egentlig si om (idretts-)habitus, som delvis er tause og tatt for gitt, gjennom å tolke hva folk sier at de gjør fremfor å se hva de gjør? Man kan også få følelsen av at Londos enkelte ganger overgeneraliserer sine funn. Et sted i diskusjonen sier han at "Fotbollsfläckarna gör gemensam sak med pojarna? är anpassade? [och] uppträder även likartat oavsett program på gymnasieskolan" (s. 196). Denne typen generalisering av hva fotballjenter (i bestemt form) gjør blir å trekke data fra en intervjuundersøkelse med deres lærere for langt.

» *Et spørsmål jeg sitter igjen med er hvorfor studien ikke er utformet som etnografi med en kombinasjon av observasjon og intervjuer?*

Resultatdelen fyller halvparten av avhandlingen, og er presentert i to kapitler. De to kapitlene er noe forskjellig, på den måten at det første har mange og lange (noen ganger for mange og for lange) sitat fra de intervjuede lærerne, mens det andre resultatkapittelet i større grad er sammenstillinger av hva informantene forteller. Det første tar opp hvordan lærerne ser på undervisningsoppdraget, og det andre går gjennom undervisningens utforming. Slik Londos fremstiller det, er lærerne fornøyde når elevene er aktive, glade og svette. For lærerne i studien ser det ut til å være viktig at undervisning skal oppmuntre elevene til fysisk aktivitet gjennom å utvikle interesse for idrett og skape en endring hos de elevene som ikke alt er aktive. Det kommer også frem at ballspill, og da spesielt fotball, dominerer i undervisningen. Denne undervisningen skjer på premissen til de elevene som allerede er aktive i ballspill, og de elevene som er gode ballspillere oppnår en fordelaktig karaktersetting / bedømmning i faget. Det fremtrer således en spenning: Elevene som ikke er aktive i idrett, og som ikke er glade i konkurranselogikken, blir underlagt undervisningssituasjoner som mest sannsynlig ikke skaper interesse og forandring i forhold til deltagelse i aktivitet på fritida. Det uttalte ønsket til lærerne om å skape livslang interesse for helsebringende aktivitet kolliderer med en praksis som tilsynelatende støter fra seg de elevene som ikke allerede er aktive.

Mot slutten av lesning av resultatdelen, kom jeg i tanker om et sitat som blir tillagt filmskaperen Woody Allen: "Those who can't do, teach. Those who can't teach, teach gym": Noen lærere uttrykker at de har mer bruk for kunnskaper de har tilegnet seg i den frivillige idretten enn kunnskaper de har lært på idrettsutdanningen. De fremstår mer som aktivitetsledere enn pedagogisk kvalifiserte lærere. Londos påpeker videre at det er heller sjelden at lærerne tar bort konkurranseinnslagene og "utformar undervisningen med en pedagogisk kunnskapsbasert strategi" (s. 181), og han konkluderer derfor med at kroppsøvingfaget mer er kjennetegnet av at elevene skal sysselsettes enn at de skal undervises for å lære noe.

Londos diskuterer at og hvordan forskjellige logikker for praksisen i kroppsøvingfaget trer fram i datamaterialet. Det er tre logikker som blir identifisert og som eksisterer i en viss rangordning. Den tydeligste og sterkeste er konkurranselogikken. Lærerne legger opp undervisningen sin i henhold til denne logikken, og de vurderer elevene utifra hvordan de presterer i forhold til konkurranselogikken. Videre er helselogikken (forståelsen for og evnen til å engasjeres seg i fysisk aktivitet for helsens skyld) mer fremtredende enn opplevelseslogikk (at det skal være morsomt og meningsfullt å bevege seg). Forventningen læreren ser ut til å ha til elevene er at de grunnleggende sett skal være aktive og positive (opplevelseslogikken), at de skal anstrenge seg og helst bli svette (helselogikken) og at de skal prestere gode fysiske resultat og utvikle gode ferdigheter (konkurranselogikken). Londos' poeng er at denne rangordningen av logikker viser hvordan idrett som fritidsaktivitet gjennomsyrer kroppsøvingfaget. Dette blir etablert og holdt ved like delvis gjennom lærernes egne erfaringer som trenere / ledere i idrett, og delvis som en strategi for å unngå trøbbel med de elevene som gjennom organisert idrett, og da særlig fotball, har tilegnet seg en høy fysisk kapital. Londos konkluderer med at hierarkiet mellom disse logikkene er i konflikt med gjeldende

læreplan i faget, og således retta mer inn mot idrett som fritidsfenomen. Denne analysen er interessant og bidrar til å dokumentere relasjonen mellom idrettsfeltet og kroppsøvfaget.

Alt i alt er dette en avhandling som først og fremst har sin styrke i det empiriske materialet og sammenstillingen av dette. Teoretisk sett kunne man kanskje forvente en noe tydeligere og dypere bruk av Bourdieus begrepsapparat, samt en klarere forbindelse til den internasjonale forskningslitteraturen som finnes på emnet som er blitt arbeidet med. Likevel gir Londos et nyttig bidrag til diskusjoner om relasjonen mellom idrett og skolefaget kroppsøving. Om man skal dra en idrettspedagogisk konklusjon fra avhandlingen er det at idrettspedagogikken i kroppsøvfaget trenger mindre idrett og mer pedagogikk.

© Øyvind Førland Standal 2010.

Avhandlingen kan kjøpes till självkostnadspris [här](#), eller laddas ned kostnadsfritt [här](#).